

**PREGLED EKONOMSKIH
INDIKATORA ZA CRNU GORU U
PRVIM MJESECIMA 2023. SA
PROJEKCIJAMA**

Podgorica, jun 2023.

Rezime¹

- Prema podacima Svjetske banke, globalna ekonomija će značajno usporiti rast pa će u 2023. godini on iznositi 2,1 procenat, zbog kontinuiranog pooštrevanja monetarne politike, dok bi u 2024. godini stopa rasta iznosila 2,4 procenta.

- Realni BDP u Crnoj Gori u prvom kvartalu 2023. bilježi rast od 6,1 procenta u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Tome je najviše doprinijela lična potrošnja koja je realno rasla za 16,3 procenata, a njeno učešće u ukupnoj stopi rasta iznosilo je 14 procentnih poena. Doprinos rastu su dale i investicije. Visok negativan uticaj od 23,2 p.p. u ukupnoj stopi rasta BDP Crne Gore je imao uvoz koji je rastao 29 procenata u prvom kvartalu 2023.

- Uz sličan obrazac kvartalnih kretanja, procjena CEES-a je da bi do kraja godine realni ekonomski rast mogao biti oko 2,4 odsto.

- Analizom spoljne trgovine po zemljama koje su najveći trgovinski partneri (EU i zemlje regiona Zapadnog Balkana, odnosno CEFTA regiona sa izuzetkom Moldavije), Crna Gora nastavlja da bilježi negativna saldo u razmjeni roba i sa EU i sa zemljama Zapadnog Balkana. Ipak, Crna Gora bilježi mnogo veći pozitivan efekat po osnovu prihoda od turizma i neto priliva SDI iz EU, nego iz zemalja regiona, ili inicijative tzv. Otvoreni Balkan. Četvorostruko veći neto priliv SDI iz EU u odnosu na zemlje regiona

Zapadnog Balkana u 2022, kao i činjenica da preko 1/3 prihoda od turizma u Crnu Goru dolazi iz EU dajući snažan doprinos rastu BDP, potvrđuje nužnost intenziviranja procesa pregovora za članstvo u EU u kojima Crna Gora prednjači u odnosu na region. Članstvom u EU bi se ostvarili još veći benefiti za crnogorsku ekonomiju, imajući u vidu investicione potencijale unutar jedinstvenog tržišta EU u odnosu na nejasne alternative poput tzv. Otvorenog Balkana i slične regionalne inicijative koje nijesu usklađene sa EU *acquis*, koje povećavaju rizike rasta sive ekonomije na tržištu roba i tržištu rada i dalje usporavanja pregovora Crne Gore sa EU.

-Inflacija u Crnoj Gori ima silazni trend pa je ona u aprilu pala na 8,6 procenata. Ipak, to je i dalje visoka stopa inflacije, i iznad je prosjeka u Eurozoni. Najveći uticaj na inflaciju u Crnoj Gori u periodu januar-april 2023. imalo je povećanje cijena hrane od prosječno 18,7 procenata, što je povećalo inflaciju za 6,7procenata. Takođe i povećanje cijena koje se odnose na kategoriju stanovanje, voda, struja, gas i druga goriva za 36,6 procenata, je dodalo 2,1 procentna poena na ukupnu inflaciju.

-Ekonomski rast u prvom kvartalu 2023. u Crnoj Gori, praćen je pozitivnim kretanjima na tržištu rada i povećanjem zaposlenosti za 10,5 odsto u odnosu na isti kvartal prethodne godine, dok je nezaposlenost ostala na otprilike istom nivou.

¹ Autori: Nina Vujošević i Radovan Živković

-Centralni budžet Crne Gore je u prva četiri mjeseca 2023. godine bio u suficitu, zahvaljujući dobroj naplati prihoda, ali i značajnom smanjenju kapitalnog budžeta. Prihodi, naročito od PDV-a i doprinosa za penzijsko osiguranje su povećani zahvaljujući većoj potrošnji i inflaciji, dok zabrinjava povećanje tekuće neproduktivne potrošnje i skoro potpuno potiskivanje kapitalnog budžeta važnog za razvoj.

Međunarodno okruženje

Prema najnovijim projekcijama Svjetske Banke, globalna ekonomija će značajno usporiti rast pa će u 2023. godini on iznositi 2,1 procenat, zbog kontinuiranog pooštrevanja monetarne politike da bi se obuzdala visoka inflacija. Procjenjuje se da bi u 2024. trebalo da dođe do blagog oporavka, pa, bi realna stopa rasta iznosila 2,4 procenta.

Potrošačke cijene u Eurozoni porasle su u maju 2023. za 6,1 procenata u odnosu na prethodnu godinu, što je najniži novo od početka rata u Ukrajini i pad u odnosu na aprilsku inflaciju od 7 procenata. Iako je pad značajan, on nije dovoljan jer je ciljana inflacija 2 procenta pa zvaničnici Evropske centralne banke nagovještavaju dalji rast osnovnih kamatnih stopa u toku jula za 25 poena (0,25 procenata), pa bi osnovna kamatna stopa dostigla nivo od 3,75 procenata. Ovo povećanje utiče na hlađenje kreditne aktivnosti, a time i na smanjenje cijena kroz smanjenje tražnje. Uprkos povećanju kamatnih stopa u Eurozoni

nezaposlenost je opala na rekordnih 6,5 procenata u aprilu, pa je to još jedan od indikatora koji podržava pretpostavke o povećanju kamatnih stopa. Prema analizama ECB ovakvo povećanje kamatnih stopa vršiće snažan pritisak na smanjenje inflacije, ali i na smanjenje realnog rasta BDP-a. Procjenjuje se da će rast kamatnih stopa smanjiti realni BDP za 2 procenta u naredne tri godine. Realni rast BDP-a projektovan je na 0,9 procenata u 2023, iako je u posljednjem kvartalu 2022. i prvom kvartalu 2023. zabilježena recesija od po 0,1 procenat u oba kvartala. Povećanje realne stope rasta na 1,6 procenata projektovano je u 2024. Cijene brent nafte na svjetskim tržištima krajem juna iznosi 74 USD za barel.

Cijena crnogorskih obveznica na frankfurtskoj berzi porasla je na 81,72 procenta nominalne vrijednosti, a kamatna stopa (obrnuto proporcionalno) opala je na 7,88 procenata, zahvaljujući sigurno i povoljnim indikatorima naplate prihoda budžeta Crne Gore.

Realni sektor

Realni BDP u Crnoj Gori u prvom kvartalu 2023. bilježi rast od 6,1 procenta u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Lična potrošnja je realno rasla za 16,3 procenata, a njeno učešće u ukupnoj stopi rasta iznosilo je 14 procentnih poena. Potrošnja države rasla je za 2,9 procenata, sa učešćem od 0,7 p.p. dok su investicije više za 12,7 procenata, i učestvovala su sa 3,1 p.p. u ukupnom realnom rastu. Izvoz roba i usluga je imao

realni rast od 28,8 procenta, i doprinio je sa 13,6 p.p. Uvoz rastao 29 procenata i imao je visok negativan uticaj od 23,2 p.p. u ukupnoj stopi rasta. Analiza stope rasta pokazuje isti obrazac koji prati ekonomski rast u prethodnom periodu. Viša potrošnja domaćinstava, države, rast investicija i rast izvoza usluga odražavaju se na viši uvoz roba i usluga, jer je struktura ekonomije Crne Gore okrenuta uslugama. Na ekonomska kretanja u prvom kvartalu značajan uticaj ima povećanje emigranata iz Ukrajine i Rusije, koji su uticali na povećanje potrošnje domaćinstava kroz plaćanje renti, povećanje potrošnje u maloprodaji, kao i povećanju prihoda od turizma. Otvaranje novih kompanija povećava i naplatu poreza i doprinosa i ostalih prihoda, što se vidi kroz povećanje naplate prihoda budžeta Crne Gore.

Fizički obim **industrijske proizvodnje** u Crnoj Gori bilježi rast od 9,5 procenata u prvom kvartalu 2023. godine u odnosu na prethodnu godinu. Sektor Vađenje ruda i kamena bilježi pad od 14 procenata, sektor Prerađivačka industrija bilježi pad od 8,7 procenata, dok sektor Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija bilježi rast od 34,4 procenta.

U Crnoj Gori je u I kvartalu 2023. u kolektivnom smještaju boravilo ukupno 135,8 hiljada **turista** koji su ostvarili 333,5 hiljada noćenja (46 procenata više g-n-g), od čega su strani turisti ostvarili 260,6 hiljada noćenja, dok se ostatak odnosi na domaće goste.

Podaci Centralne banke pokazuju da je u prvom kvartalu ostvaren prihod od turizma u iznosu od 118,5 miliona eura, što je 2,6 puta više u odnosu na prvi kvartal prošle godine.

Građevinska aktivnost izražena vrijednošću radova u prvom kvartalu 2023. bilježi pad od 7 procenata, dok ostvareni efektivni časovi na gradilištima bilježe smanjenje od 1,5 procenata, g-n-g.

Prosječna cijena stana u novogradnji na nivou Crne Gore u I kvartalu 2023. iznosila je 1.341 eura i viša je za 6 procenata u odnosu na prethodnu godinu. Cijena stanova koje grade privredna društva iznosila je 1.389 eura (3,2 procenta viša), dok je cijena preko solidarne stambene izgradnje iznosila je 589 eura (niža 1,7%).

Promet u **trgovini na malo** porastao je za 24,7 procenata u prvom kvartalu 2023. u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Promet je realno porastao za 10,5 procenata.

Inflacija

Prosječna inflacija u Crnoj Gori u prvom kvartalu 2023. u odnosu na isti prethodne godine, mjerena indeksom potrošačkih cijena iznosila je 13,9 procenta.

Inflacija ima silazni trend pa je ona u aprilu pala na 8,6 procenata. Najveći uticaj na stopu inflacije u periodu januar-april 2023. u Crnoj Gori imalo je povećanje cijena hrane od prosječno 18,7 procenata što je povećalo inflaciju za 6,7 procentnih poena i povećanje pozicije stanovanje, voda, struja, gas i druga

goriva za 36,6 procenata, što je dodalo 2,1 procentna poena na ukupnu inflaciju.

Tržište rada

Prema Anketi o radnoj snazi, tržište rada bilježi nastavak oporavka, prema podacima za prvi kvartal 2023. godine. Za starosnu grupu od 15 do 89 godina u prvom kvartalu 2023. godine stopa aktivnosti je povećana u odnosu na prvi kvartal 2022. godine i iznosila je 61,5 procenata. Stopa zaposlenosti je bila 52,0 odsto, stopa nezaposlenosti 15,5 odsto i stopa stanovništva van radne snage 38,5 odsto. Broj zaposlenih u odnosu na prethodni kvartal je povećan za 1,3%, i u odnosu na isti kvartal prethodne godine bilježi rast od 10,5%. Broj nezaposlenih u prvom kvartalu 2023. u odnosu na prethodni kvartal je povećan za 9,7% i u odnosu na isti kvartal prethodne godine bilježi rast od 0,2%.

Fiskalni sektor

U periodu januar - april 2023. godine ostvaren je suficit centralnog budžeta u iznosu od 113,2 miliona eura ili 1,8% procijenjenog BDP-a. U istom periodu prethodne godine, centralni budžet je bilježio deficit od 45,9 miliona eura. Ostvarenje suficita budžeta u prva četiri mjeseca 2023. godine rezultat je povećanja prihoda, odnosno njihove naplate za blizu 100 miliona eura iznad plana, ali i nepovoljne realizacije kapitalnog budžeta koja je dovela do ostvarenja kapitalnih izdataka 54 miliona ispod plana u prva četiri mjeseca 2023.

godine. Prihodi budžeta su u periodu januar-april 2023. godine iznosili su 797,4 mil. € ili 12,9% procijenjenog BDP-a i veći su za 117,6 miliona eura ili 17,3% u odnosu na planirane, dok su u odnosu na uporedni period 2022. godine veći za 202,4 miliona eura ili 34%. Povećanje prihoda, ostvareno je usljed rasta prihoda od doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje (za 39,2%), prihoda od poreza na dodatu vrijednost (za 23%), prihoda od poreza na dobit pravnih lica (za čak 71%), kao i kategorije ostalih prihoda u odnosu na uporedni period prethodne godine.

Navedeni rast prihoda, naročito od PDV-a je ostvaren usljed: (i) povećanje potrošnje i visoke stope inflacije; (ii) povećanja ekonomske aktivnosti i poreske discipline.

Izdaci centralnog budžeta u periodu jan-april 2023. godine su iznosili su 684,2 mil. eura ili 11,1% procijenjenog BDP-a i veći su za 43,3 mil. eura ili za 6,8%. u odnosu na isti period prethodne godine. Rashodnu stranu budžeta karakteriše povećanje tekuće, i smanjenje kapitalne potrošnje. U posmatranom periodu, najveće kategorije tekuće potrošnje, tj. izdaci za bruto zarade, rashodi koji se odnose na prava iz oblasti socijalne zaštite i prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja su povećani u odnosu na uporedni period 2022. godine, kao i u odnosu na plan. Najveći rast izdataka odnosi se na prava iz oblasti socijalne zaštite, koji su više nego udvostručeni u prva četiri mjeseca 2023. godine tj. povećani su za 106,7% ili 35,9 miliona eura u odnosu na prva četiri mjeseca 2022. godine. Tako je za samo četiri mjeseca iznos rashoda za ovu kategoriju,

dostigao godišnji iznos ovih rashoda u periodu prije pandemije, zbog uvođenja dječjih dodataka za svu djecu do 18 godina starosti, kao i zakonskih izmjena u vezi sa naknadama za majke sa troje i više djece. Povećani su i izdaci za bruto zarade za 30 miliona eura ili 17,4% u odnosu na period jan-april 2022. godine, usljed povećanja pojedinih kategorija zarada u javnom sektoru, kao i povećanja broja zaposlenih. Izdaci za PIO su povećani za 29,3 miliona eura ili 20,3% u odnosu na prva četiri mjeseca 2022. godine, što je rezultat kako usklađivanja penzija, tako i povećanja minimalne penzije.

Izdaci za kapitalni budžet su u prva četiri mjeseca 2023. iznosili 22 miliona eura što je bilo 39,2 miliona ili 64% manje, nego u istom periodu 2022. godine.

Ovakva struktura budžetske potrošnje ukazuje na neophodnost donošenja hitnih mjera fiskalne konsolidacije koje prije svega trebaju obuhvatiti rashodnu stranu budžeta kroz zaustavljanje dalje rasta zapošljavanja u državnoj upravi i državnim preduzećima i reformu politike zarada, smanjenje diskrecione potrošnje, reformu socijalne politike kroz bolje targetiranje socijalnih davanja prema onima kojima su najpotrebnija; reformu penzijskog sistema; strogo poštovanje kriterijuma pri selekciji projekata u kapitalni budžet. Ovo je naročito važno imajući u vidu činjenicu pojedinih privremenih faktora uticaja na povećanje prihoda od PDV-a, poput visoke inflacije i preko 30.000 stranih državljana koji privremeno borave u Crnoj Gori zbog

rata u Ukrajini i koji utiču na rast ukupne agregatne tražnje, pa time i prihoda budžeta Crne Gore. Bez tog efekta, lična potrošnja u Crnoj Gori, a time i budžetski prihodi bi bili niži, te je zato ovaj period dobre naplate prihoda potrebno iskoristiti za pripremu mjera fiskalne konsolidacije na prihodnoj, a naročito na rashodnoj strani.

Donošenje kredibilnog plana fiskalne konsolidacije na srednji rok treba da ojača poziciju Crne Gore na međunarodnom tržištu, naročito imajući u vidu da predstoje dvije godine koje će karakterisati visoke obaveze u otplati duga, naročito po osnovu izdatih euroobveznica. Cijene zaduživanja na međunarodnom tržištu su za zemlje u razvoju vrlo visoke, a prostor za zaduživanje sužen zbog monetarne politike ECB kroz povećanje osnovne kamatne stope usmjerene na smanjenje inflacije. Ohrabruje činjenica da je cijena crnogorskih obveznica na frankfurtskoj berzi porasla na 82,57 procenta nominalne vrijednosti, a kamatna stopa (obrnuto proporcionalno) opala je na 7,58 procenata, zahvaljujući i povoljnijim indikatorima naplate prihoda budžeta Crne Gore.

Finansijski sektor

Ukupni krediti banaka na kraju aprila 2023. iznosili su 3,91 milijardi eura i viši su za 10,1 procenata u odnosu na kraj aprila 2022, pri čemu su sektor stanovništva i nefinansijski sektor ostvarili rast od 7,6 i 4,8 procenata, respektivno. Značajan je rast kredita nerezidenata od 27,9 procenata, pri čemu

rast kod kredita finansijskom sektoru 27,1 procenata.

Ukupni depoziti kod banaka iznosili su 5,21 milijardi eura i ostvarili rast su na godišnjem nivou od 21,2 procenata. Najznačajniji deponenti – stanovništvo (rezidenti), nefinansijski sektor i nerezidenti ostvarili su rast od 17, 38,8 i 12,8 procenata, respektivno. Depoziti sektora stanovništva iznosili su 1,7 milijardi eura (rezidenti), 1,35 milijardi eura nerezidenti i 1,75 milijardi eura, nefinansijski sektor. Koeficijent likvidnosti bankarskog sektora (ukupni krediti / ukupni depoziti) iznosio je 0,74.

Prosječna ponderisana aktivna kamatna stopa za postojeće poslove u aprilu 2023. godine iznosila je nominalno 5,7 , dok je efektivna bila 6,22 procenata. Stope su više u odnosu na april 2022. godine za 0,62 i 0,64 procentnih poena. Za privredu AKS je nominalno iznosila 4,75 dok je efektivna iznosila 5,1 procenata. Stope su bile više na godišnjem nivou za 0,85 i 0,88 p.p. respektivno. AKS za stanovništvo je nominalno iznosila 6,57 procenata ili 7,29 procenata efektivno. Stope za stanovništvo su bile više na godišnjem nivou za 0,17, i 0,19 p.p. Pasivne kamatne stope su u aprilu 2022. iznosile prosječno 0,28 procenata, za fizička lica 0,32 procenata a za pravna 0,24 procenat, kako nominalne tako i efektivne.

Platni bilans

Saldo (deficit) tekućeg računa platnog bilansa povećan je u prvom kvartalu 2023. u odnosu na isti prethodne godine za 36,82

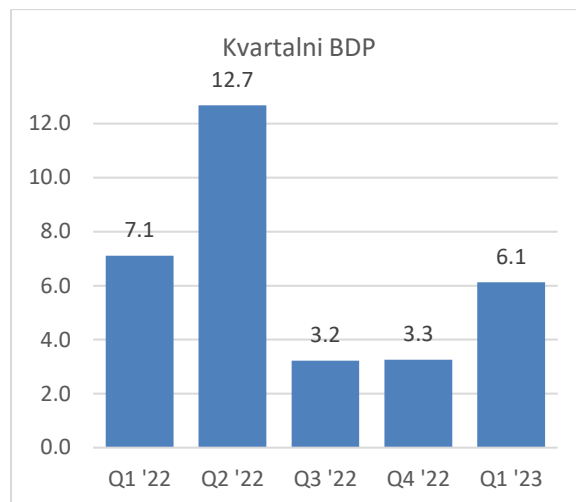
procenata i iznosi 259,9 miliona eura. Ovo povećanje je uslovljeno povećanjem deficita na računu roba za 153 miliona eura, tako da je uvoz dostigao 795,8 miliona eura (povećanje od 26 procenata). Povećan je suficit na računu usluga za 62 miliona eura, povećanje od 81.2 procenata. Prihodi od turizma su povećani za 73,6 miliona eura i viši su skoro dva i po puta u odnosu na prethodnu godinu. Povećani su i prihodi od transporta za 71,4 miliona eura i viši su za 59 procenata u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Neto strane direktne investicije su iznosile 117,8 miliona eura i niže su za 50,7 miliona u odnosu na prošlu godinu. Pozicija gotovina i depoziti smanjena je za 123,6 miliona eura.

Projekcije za 2023.

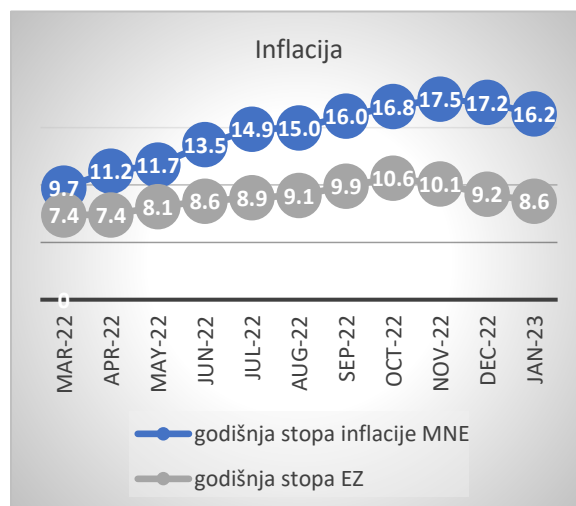
S obzirom da je u 2022. godini model rasta ekonomije bio zasnovan na povećanju domaće tražnje kroz visoko povećanje zarada, usklađivanje penzija i povećanje socijalnih davanja i neočekivanom visokom prilivu stanovnika iz Ukrajine i Rusije, ne očekujemo da će se ovakva kretanja nastaviti u 2023. godini. S obzirom na visoku stopu realnog rasta u prvom kvartalu 2023 nezahvalno je procjenjivati kretanja do kraja godine, ali očekujemo sličan obrazac kretanja kao u prvom kvartalu, uz umjeren rast potrošnje domaćinstava i državne potrošnje, umjeren rast investicija i izvoza roba , kao i rast prihoda od turizma, uz visok rast uvoza roba i usluga. Iako je indikator investicione aktivnosti, (Vrijednost radova u građevinarstvu) pokazivao negativne stope,

investicije su rasle po visokoj stopi od 12,7 procenata, što pokazuje da taj indikator nije u potpunosti pouzdan za praćenje ukupne investicione aktivnosti. Procjenjujemo da bi uz sličan obrazac kvartalnih kretanja u prethodnoj godini realni rast mogao da bude oko 2,4 procenta.

Visoka stopa rasta u prvom kvartalu 2023...

Smirivanje cijena u EZ i Crnoj Gori...

BOX 1. Analiza ekonomskih odnosa sa zemljama regiona Zapadnog Balkana i EU

Spoljnotrgovinska razmjena

Na strani uvoza, partneri Crne Gore su zemlje Evropske unije sa prosječno 47 procenata ukupnog uvoza u periodu od 2019-2022, dok zemlje Zapadnog Balkana (od kojih su neke inicijatori tzv. „Otvorenog Balkana“) imaju učešće od oko 23 procenta u istom periodu. S druge strane, prosječno učešće izvoza robe u EU je oko 35%, što je slično kao i pet zemalja Zapadnog Balkana. Analiza salda pokazuje da Crna Gora ima deficit sa svim zemljama regiona s izuzetkom Kosova. Učešće deficita robne razmjene sa zemljama regiona Zapadnog Balkana, čini oko 20 procenata ukupnog deficita sa pojedinačno najvećim deficitom sa Srbijom od oko 18 procenata, dok je deficit u razmjeni sa EU 27 prosječno 48 procenata ukupnog deficita (vidjeti tabelu 1 u Prilogu 2). Ovakva struktura ekonomije utiče na snažan negativan uticaj na BDP, pa je tako u 2022. godini realan doprinos ukupnog salda roba u rastu BDP-a bio negativnih 7,5 procentnih poena uz realni rast BDP-a od 6,1 procenata. Razmjena roba sa zemljama regiona Zapadnog Balkana, smanjila je realni rast BDP-a za 1,4 procentnih poena.

Turizam

Konstatcija o nestabilnim kretanjima u periodu 2019-2022. naročito je vidljiva na primjeru turizma, jer je u 2020. došlo do prekida normalnih tokova u ovoj grani pa su noćenja pala na 15 procenata u odnosu na 2019, a prihodi na 13 procenata. Udio noćenja turista iz zemalja regiona (isključujući 2020 i 2021. kao nestabilne u odnosu na prosjeke) je prosječno bio oko 31 procenat ukupnih noćenja. Iz zemalja EU 27 dolazi oko 23 procenta ukupnih noćenja.

Međutim, u strukturi prihoda, mnogo veći prihodi se ostvaruju po osnovu noćenja turista iz EU, zbog njihove veće platežne moći. Procjena prihoda od turizma je napravljena u scenariju da je potrošnja turista iz zemalja Zapadnog Balkana za 30 posto manja od prosjeka, a da je potrošnja turista iz EU 27 za 30 procenata viša od prosječne potrošnje (ukupan prihod kroz broj noćenja). Potrošnja iz turista iz regiona Zapadnog Balkana je iznosila 240 miliona eura u posmatranom periodu, dok je potrošnja turista iz EU iznosila oko 315 miliona eura. Procjenjujemo da je u 2022. prihod od turizma od posjetilaca iz EU i zemalja regiona Zapadnog Balkana doprinio realnom rastu crnogorske ekonomije sa 4,8 procentnih poena uzimajući u obzir visoke deflatore koji su za sektor usluga bili na nivou od oko 17 procenata. **Ukoliko uključimo i procijenjeni multiplikativni koeficijent od 0,2, to bi ukupni efekat bio oko 5,8 procentnih poena, uz veći uticaj prihoda od turizma po osnovu noćenja turista iz EU.**

Strane direktne investicije

Period od 2019-2022. godine karakteriše značajna nestabilnost ekonomskih kretanja sa uticajem eksternih faktora u vidu pandemije korona virusa i izbijanja rata u Ukrajini. Uticaj pandemije je doveo do realnog pada BDP-a Crne Gore u 2020. od 15,3 procenta da bi u 2021. došlo do oporavka sa realnim rastom od 13 procenata.

Priliv SDI je pratio ovu dinamiku BDP-a, što se vidi iz tabele 2 Priloga 2, s tim što pad u 2020. nije bio toliko izražen. U 2022 godini Crna Gora bilježi visok priliv investicija od 1,15 milijardi eura. **Priliv SDI iz 5 zemalja regiona Zapadnog Balkana, bio je prosječno 9 procenata ukupnog priliva s trendom rasta, pa je 2022. on iznosio 13,2 procenta ukupnih investicija. Prosječan priliv investicija iz EU 27 je bio 31 procenat uz viši procenat u 2021 i 2022.**

Struktura investicija se pokazuje nepovoljna jer ulaganja u domaće kompanije i banke čini 19 procenata ukupnog priliva, prodaja nepokretnosti 38,9 procenata, a interkompanijski dug 34,9 procenata.

Neto priliv SDI (prilivi – odlivi) iz zemalja zemljama Zapadnog Balkana je iznosio prosječno 7,4 procenata, dok iz **EU 27 dolazi oko 30 procenata neto SDI.** (vidjeti tabelu 3 u Prilogu 2)

Prilog 1: Odabrani makroekonomski indikatori

	2020	2021	2022	Q1'22	Q2'22	Q3'22	Q4'22	Q1'23
	u odnosu na isti kvartal prethodne godine							
Realni rast BDP-a u procentima	-15,3	13,0	6,1	7,1	12,7	3,2	3,3	6,1
Učešće u stopi rasta u procentnim poenima	Učešće u rastu u procentnim poenima							
Potrošnja domaćinstava	-3,3	3,3	7,1	11,1	9,8	5,9	3,5	14,0
Potrošnja države	0,1	0,1	0,2	0,1	-0,3	0,4	0,6	0,7
Investicije	-3,3	-3,4	-0,2	0,6	-0,4	-1,4	0,8	3,1
Promjena u zalihama	-1,0	0,2	2,5	0,3	7,4	3,9	-1,8	-2,1
Neto izvoz roba i usluga	-7,8	12,9	-3,5	-5,0	-3,9	-5,5	0,2	-9,5
izvoz roba i usluga	-20,9	21,3	9,7	19,4	15,2	1,9	8,1	13,6
Uvoz roba i usluga	-13,1	-8,4	13,2	-24,4	-19,0	7,5	7,9	23,2
Indeks potrošačkih cijena u procentima prosječno	-0,3	2,4	13,0	7,4	12,1	15,3	17,2	13,9
	u milionima eura ako drugačije nije naznačeno							
Izvoz roba	409,0	525,7	763,4	216,1	196,8	156,1	194,5	226,8
Uvoz roba	2051,0	2.441,0	3.433,6	631,7	934,6	996,2	871,0	795,8
Neto izvoz usluga	176,5	956,1	1317,2	19,3	236,1	758,3	246,2	138,9
od čega turizam-prihodi	144,5	757,8	1054,7	45,4	192,6	678,3	138,5	118,9
Neto izvoz roba i usluga	-1465,5	-959,1	-1352,9	-339,0	-501,7	-81,8	-430,3	-430,1
Saldo primarnih dohodaka	66,6	102,3	118,4	55,5	16,2	27,3	19,4	46,9
Saldo sekundarnih dohodaka	308,4	400,8	468,6	93,5	124,2	123,8	127,1	123,3
Tekući račun platnog bilansa	-1090,4	-455,9	-1090,4	-190,0	-361,3	69,2	-283,8	-259,9
Neto direktne strane investicije	—	581,6	782,6	168,5	194,2	243,3	176,6	117,8

Izvor: Monstat, CBCG

Prilog 2: Ekonomska saradnja Crne Gore sa EU i zemljama Zapadnog Balkana

TABELA 1

Uvoz roba iz zemalja Zapadnog Balkana i EU 27 u milionima eura				
	2019	2020	2021	2022
Albanija	42,6	39,7	42,8	68,1
Kosovo	5,5	6,7	8,7	26,6
Sjeverna Makedonija	30,6	25,7	31,8	36,2
Srbija	500,4	414,9	500,9	614,8
Ukupno region Zapadnog Balkana	579,1	487,0	584,3	745,8
EU 27	1254,3	948,8	1144,4	1560,8
Ukupan uvoz	2600,8	2105,2	2505,1	3533,8
Izvoz roba u zemlje Zapadnog Balkana i EU 27 u milionima eura				
Albanija	29,4	23,6	20,0	20,1
Kosovo	13,3	13,0	23,6	24,6
Sjeverna Makedonija	5,4	5,1	4,7	7,1
Srbija	107,9	101,0	107,3	149,4
Ukupno region Zapadnog Balkana	156,0	142,7	155,5	201,2
EU 27	160,1	141,1	136,1	212,2
Ukupan izvoz	415,5	366,1	437,0	700,3
Spoljnotrgovinski saldo u milionima eura				
Albanija	-13,2	-16,1	-22,8	-48,1
Kosovo	7,7	6,3	14,8	-2,0
Sjeverna Makedonija	-25,2	-20,6	-27,2	-29,2
Srbija	-392,5	-313,9	-393,6	-465,3
Ukupno region Zapadnog Balkana	-423,2	-344,3	-428,8	-544,6
EU 27	-1094,2	-807,8	-1008,3	-1348,6
Saldo ukupno	-2185,3	-1739,0	-2068,1	-2833,6

IZVOR: MONSTAT, CBCG

Tabela 2

Noćenja turista zemalja Zapadnog Balkana i EU 27				
	2019	2020	2021	2022
Albanija	241.918	148.072	177.831	187.256
Kosovo	755.246	129.754	450.265	469.651
Sjeverna Makedonija	186.183	22.736	157.177	153.546
Srbija	2.988.690	450.017	3.072.845	3.024.926
Ukupno noćenja iz zemalja Zapadnog Balkana	4.174.056	752.599	3.860.139	3.837.401
EU27	3.094.484	307.434	1.548.689	2.741.490
Noćenja Ukupno	13.933.538	2.226.526	9.423.803	11.867.590
Prihodi od turizma ukupno u milionima eura	1098,8	144,5	757,8	1054,7
Prihodi od turizma prosječno po noćenju	78,9 €	64,9 €	80,4 €	88,9 €
Procjena prihoda po osnovu noćenja turista iz zemalja Zapadnog Balkana i EU 27 u milionima eura				
	2019	2020	2021	2022
Albanija	13,4	6,7	10,0	11,6
Kosovo	41,7	5,9	25,3	29,2
Sjeverna Makedonija	10,3	1,0	8,8	9,6
Srbija	165,0	20,4	173,0	188,2
Ukupno region Zapadnog Balkana	230,3	34,1	217,2	238,6
EU 27	317,2	25,9	161,9	316,7

Izvor: Monstat, CBCG

Tabela 3

Priliv SDI iz zemalja Zapadnog Balkana i EU 27 u milionima eura				
	2019	2020	2021	2022
Albanija	3,2	1,0	3,6	3,1
Kosovo	7,6	4,5	8,7	10,0
Sjeverna Makedonija	0,6	0,7	1,4	2,0
Srbija	39,2	27,9	76,0	137,0
Ukupno region Zapadnog Balkana	50,7	34,1	89,6	152,1
EU 27	222,3	178,6	329,2	379,6
Ukupan priliv	778,5	666,0	928,1	1151,4
Odliv SDI u zemlje Zapadnog Balkana i EU 27 u milionima eura				
	2019	2020	2021	2022
Albanija	0,5	1,0	0,0	1,5
Kosovo	0,6	0,4	0,3	2,1
Sjeverna Makedonija	1,2	0,0	1,0	0,6
Srbija	45,5	24,7	42,5	93,6
Ukupno region Zapadnog Balkana	47,7	26,1	43,7	97,8
EU 27	195,7	83,4	144,7	160,4
Ukupan odliv	473,9	195,5	346,4	368,8
Neto SDI = prilivi -odlivi				
Albanija	2,7	0,0	3,6	1,6
Kosovo	7,0	4,2	8,4	7,9
Sjeverna Makedonija	-0,6	0,7	0,4	1,4
Srbija	-6,2	3,1	33,5	43,4
Ukupno regiona Zapadnog Balkana	3,0	8,0	45,9	54,3
EU 27	26,6	95,2	184,6	219,2
Ukupno	304,6	470,5	581,6	782,6

Izvor: Monstat, CBCG